YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO
2 päivänä helmikuuta 1989 *

Asiassa 186/87,

jonka Tribunal de grande instance de Paris'n Commission d'indemnisation des victimes d'infraction (Rikosten uhrien korvauslautakunta) on saattanut ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen ensin mainitussa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Ian William Cowan

vastaan

Trésor public (valtion kassa)

ennakkoratkaisun erityisesti ETY:n perustamissopimuksen 7 artiklassa määrätyn syrjintäkiellon periaatteen tulkinnasta,

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti O. Due, jaostojen puheenjohtajat T. Koopmans, R. Joliet, T. F. O'Higgins sekä tuomarit Sir Gordon Slynn, G. F. Mancini, C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias ja M. Díez de Velasco,

julkisasiamies: C. O. Lenz,
kirjaaja: apulaiskirjaaja J. A. Pompe,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet:

- pääasian kantaja Ian William Cowan, edustajinaan asianajajat M. Renouf, P. Jenkinson ja L. Misson,

- pääasian vastaaja Trésor public, asiamiehenään kirjallisessa käsittelyssä Ranskan hallituksen asiamies, ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston päällikkö G. Guillaume, avustavana asiamiehenään ulkoasiainministeriön ulkoasiainsihteeri M. Giacomini, ja suullisessa käsittelyssä M. Giacomini, avustajanaan Baconnin, asiantuntijana,

- Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään komission oikeudellinen neuvonantaja J. Amphoux,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen, sellaisena kuin se on täydennettynä 13.10.1988 pidetyssä suullisessa käsittelyssä,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.12.1988 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Commission d'indemnisation des victimes d'infraction du tribunal de grande instance de Paris on esittänyt 5.6.1987 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimen kirjaamoon 16.6.1987, ETY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla kysymyksen erityisesti perustamissopimuksen 7 artiklassa määrätyn syrjintäkiellon periaatteen tulkinnasta voidakseen arvioida, onko Ranskan *Code de procédure pénale*n (rikosprosessilain) eräs säännös yhteensoveltuva yhteisön oikeuden kanssa.

2 Kysymys on esitetty Ranskan Trésor publicin ja Ison-Britannian kansalaisen Ian William Cowanin välisessä asiassa, joka koskee korvausta vahingosta, jonka Cowan on kärsinyt jouduttuaan väkivallan uhriksi metroaseman uloskäynnillä lyhyen Pariisissa käyntinsä aikana.

3 Koska väkivallan tekijöitä ei voitu tunnistaa, Cowan haki Commission d'indemnisation des victimes d'infraction du tribunal de grande instance de Paris'lta korvausta *Code de procédure pénale*n 706-3 pykälän mukaisesti. Kyseisen säännöksen mukaan korvausta voi saada valtiolta muun muassa silloin, kun ruumiinvamman ja tietyn vaikeusasteen seurauksia aiheuttaneen väkivallan uhri ei voi saada millään muulla perusteella tehokasta ja riittävää vahingonkorvausta.

4 Commission d'indemnisationissa Trésorin oikeusasiamies totesi, että Cowan ei täytä *Code de procédure pénale*n 706-15 pykälässä edellä mainitun korvauksen saamiseksi asetettuja edellytyksiä. Viimeksi mainitun pykälän mukaan kyseistä korvausta voivat saada

"ainoastaan Ranskan kansalaiset tai sellaiset ulkomaan kansalaiset, jotka osoittavat,

- että he ovat sellaisen valtion kansalaisia, joka on tehnyt Ranskan kanssa vastavuoroisuussopimuksen mainittujen säännösten soveltamisesta, ja että he täyttävät kyseisessä sopimuksessa asetetut edellytykset;

- tai että heillä on henkilökortti, jota kutsutaan maassa asuvan henkilökortiksi".

5 Cowan on vedonnut erityisesti ETY:n perustamissopimuksen 7 artiklassa tarkoitettuun syrjintäkiellon periaatteeseen. Hän katsoo, että edellä mainitut edellytykset ovat syrjiviä ja että tällaisilla edellytyksillä estetään matkailijoita matkustamasta vapaasti toiseen jäsenvaltioon ja vastaanottamasta siellä palveluja. Trésorin virkamies ja yleinen syyttäjä puolestaan esittävät, että riidanalaisissa säännöissä rinnastetaan kaikki maassa asuvat ulkomaalaiset maan omiin kansalaisiin ja että heidän asemansa erottaminen matkailijan asemasta on ollut yhteisön oikeuden mukaista. Yhteisön oikeudessa asetetaan jäsenvaltion kansalaisten oleskelulle toisessa jäsenvaltiossa erilaisia edellytyksiä oleskelun keston mukaan.

6 Tässä tilanteessa Commission d'indemnisation on katsonut arvioinnin riidanalaisen säännöksen yhteensoveltuvuudesta perustamissopimuksen kanssa edellyttävän yhteisön säännöstön tulkintaa, jossa otetaan huomioon yhteisön oikeuden vaatimukset ja tavoitteet. Commission d'indemnisation on lykännyt asian käsittelyä ja esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Ovatko *Code de procédure pénale*n 706-15 pykälän säännökset, joissa säädetään tapauksesta, jossa Ranskassa rikoksen uhriksi joutunut ulkomaan kansalainen voi saada Ranskan valtiolta korvausta, yhteensoveltuvia erityisesti perustamissopimuksen 7 artiklassa määrätyn syrjintäkiellon periaatteen kanssa?"

7 Pääasiaa koskevia tosiseikkoja, menettelyn kulkua sekä yhteisöjen tuomioistuimelle esitettyjä kirjallisia huomautuksia koskevat tarkemmat tiedot ilmenevät suullista käsittelyä varten laaditusta kertomuksesta. Oikeudenkäyntiasiakirjojen näitä osia käsitellään jäljempänä ainoastaan, jos se on tarpeen tuomioistuimen perustelujen selvittämiseksi.

8 Ennakkoratkaisukysymyksessä tiedustellaan pääasiallisesti, estääkö erityisesti perustamissopimuksen 7 artiklassa määrätty syrjintäkiellon periaate sen, että jäsenvaltio sellaisten henkilöiden osalta, joihin sovelletaan yhteisön oikeutta, asettaa sellaisen valtiolta saatavan korvauksen, jonka tarkoituksena on korvata ruumiinvamman aikaansaaneen väkivallanteon uhrille kyseisessä valtiossa aiheutunut vahinko, myöntämisen edellytykseksi sen, että henkilöllä on maassa asuvan henkilökortti tai että hän on sellaisen valtion kansalainen, joka on tehnyt vastavuoroisuussopimuksen kyseisen jäsenvaltion kanssa.

9 Aluksi on muistettava, että perustamissopimuksen 7 artiklan ensimmäisen kohdan mukaan "kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä on kiellettyä tämän sopimuksen soveltamisalalla, sanotun kuitenkaan rajoittamatta tämän sopimuksen erityismääräysten soveltamista". Siinä määrätään sekä syrjintäkiellon sisällöstä että sen soveltamisalasta.

Syrjintäkiellon periaatteen sisältö

10 Kun perustamissopimuksen 7 artiklassa kielletään "kaikki kansalaisuuteen perustuva syrjintä", siinä edellytetään, että yhteisön oikeuden soveltamisalaan kuuluvassa tilanteessa olevia henkilöitä kohdellaan täysin samalla tavalla kuin kyseisen jäsenvaltion omia kansalaisia. Siltä osin kuin tämä periaate on sovellettavissa, siinä kielletään jäsenvaltiota asettamasta tällaisille henkilöille oikeuden myöntämisen edellytykseksi valtion alueella asumista, kun tätä edellytystä ei vaadita maan omilta kansalaisilta.

11 Lisäksi on korostettava, että oikeus yhdenvertaiseen kohteluun johtuu välittömästi yhteisön oikeudesta eikä sitä näin ollen voida asettaa riippuvaiseksi asianomaisen jäsenvaltion viranomaisen antamasta todistuksesta (ks. tältä osin asia 157/79, Pieck, tuomio 3.7.1980, Kok. 1980, s. 2171).

12 Lopuksi on muistettava, että yhteisön oikeudessa myönnetyn yhdenvertaista kohtelua koskevan oikeuden edellytyksenä ei voi olla vastavuoroisuussopimuksen olemassaolo asianomaisen jäsenvaltion ja sen maan välillä, jonka kansalainen kyseinen henkilö on, kuten yhteisöjen tuomioistuin on ensiksi lausunut 22.6.1972 annetussa tuomiossa (asia 1/72, Frilli, Kok. 1972, s. 457).

13 Edellä esitetystä seuraa, että siltä osin kuin syrjintäkiellon periaate on sovellettavissa, siinä kielletään jäsenvaltiota asettamasta sellaista edellytystä, jonka mukaan yhteisön oikeuden soveltamisalaan kuuluvalle henkilölle myönnetään tietty oikeus ainoastaan, jos hänellä on maassa asuvan henkilökortti tai hän on sellaisen maan kansalainen, joka on tehnyt vastavuoroisuussopimuksen kyseisen jäsenvaltion kanssa.

Syrjintäkiellon periaatteen soveltamisala

14 Perustamissopimuksen 7 artiklan mukaan syrjintäkiellon periaate vaikuttaa "sopimuksen soveltamisalalla" ja "sanotun kuitenkaan rajoittamatta – – sopimuksen erityismääräysten soveltamista". Viimeksi esitetyllä ilmaisulla 7 artiklassa viitataan erityisesti perustamissopimuksen muihin määräyksiin, joissa kyseisessä artiklassa ilmaistun yleisen periaatteen soveltaminen on konkretisoitu erityistilanteita varten. Tällaisia ovat esimerkiksi työntekijöiden vapaata liikkuvuutta, sijoittautumisvapautta ja palvelujen tarjoamisen vapautta koskevat määräykset.

15 Viimeksi mainitusta vapaudesta yhteisöjen tuomioistuin on lausunut 31.1.1984 annetussa tuomiossa (yhdistetyt asiat 286/82 ja 26/83, Luisi ja Carbone, Kok. 1984, s. 377), että palvelujen tarjoamisen vapauteen kuuluu palvelujen vastaanottajien vapaus mennä toiseen jäsenvaltioon saadakseen siellä palveluja, ilman että tälle siirtymiselle asetetaan rajoituksia, ja että muun muassa matkailijoita on pidettävä palvelujen vastaanottajina.

16 Yhteisöjen tuomioistuimessa Ranskan hallitus on katsonut, että yhteisön oikeuden nykytilassa palvelujen vastaanottaja ei voi vedota syrjintäkiellon periaatteeseen, siltä osin kuin kansallisessa lainsäädännössä ei millään tavoin estetä hänen liikkumisvapauttaan. Pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltaisessa säännöksessä ei ole mitään rajoitusta tältä osin. Lisäksi siinä on kysymys oikeudesta, jolla ilmaistaan kansallisen yhteisvastuullisuuden periaatetta. Tällainen oikeus edellyttäisi läheisempää suhdetta valtioon kuin palvelujen vastaanottajan suhde on, ja se voitaisiin näin ollen varata henkilöille, jotka ovat kyseisen valtion omia kansalaisia tai ulkomaan kansalaisia, jotka asuvat valtion alueella.

17 Väitettä ei voida hyväksyä. Kun yhteisön oikeudessa taataan luonnolliselle henkilölle vapaus mennä toiseen jäsenvaltioon, tähän liikkumisen vapauteen liittyy välttämättä se, että tällaisen henkilön koskemattomuutta suojataan kyseisessä jäsenvaltiossa samalla tavoin kuin valtion omien kansalaisten tai siellä asuvien koskemattomuutta. Tästä seuraa, että syrjintäkiellon periaatetta sovelletaan perustamissopimuksessa tarkoitettuihin palvelujen vastaanottajiin, kun kysymyksessä on suojeleminen väkivaltaa vastaan ja oikeus saada kansallisessa oikeudessa säädetty rahallinen korvaus väkivallantekojen johdosta. Perustamissopimuksessa taattujen oikeuksien suojelemiseen ei vaikuta se, että kyseinen korvaus maksetaan valtion varoista.

18 Ranskan hallitus katsoo myös, että syrjintäkielto ei koske pääasiassa käsiteltävänä olevan kaltaista korvausta, koska korvaus kuuluu rikosprosessioikeuteen, joka ei kuulu perustamissopimuksen soveltamisalaan.

19 Tältä osin on muistettava, että vaikka rikosoikeus ja rikosprosessioikeus, joihin riidanalainen kansallinen säädös kuuluu, kuuluvat periaatteessa jäsenvaltioiden toimivaltaan, vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan (ks. mm. asia 203/80, Casati, tuomio 11.11.1981, Kok. 1981, s. 2595) yhteisön oikeudessa rajoitetaan tätä toimivaltaa. Tällaisissa säännöksissä ei voida syrjiä henkilöitä, joille yhteisön oikeudessa annetaan oikeus yhdenvertaiseen kohteluun, eikä rajoittaa yhteisön oikeudessa taattuja perusvapauksia.

20 Kaiken edellä esitetyn perusteella ennakkoratkaisukysymykseen on vastattava, että erityisesti perustamissopimuksen 7 artiklassa määrättyä syrjintäkiellon periaatetta on tulkittava siten, että sellaisten henkilöiden osalta, joille yhteisön oikeudessa taataan vapaus mennä erityisesti palvelujen vastaanottajina kyseiseen jäsenvaltioon, jäsenvaltio ei saa asettaa edellytystä, jonka mukaan korvaus, jonka tarkoituksena on korvata ruumiinvamman aikaansaaneen väkivallanteon uhrille kyseisessä valtiossa aiheutunut vahinko, myöntämisen

edellytykseksi sitä, että henkilöllä on maassa asuvan henkilökortti tai että hän on sellaisen valtion kansalainen, joka on tehnyt vastavuoroisuussopimuksen kyseisen jäsenvaltion kanssa.

Oikeudenkäyntikulut

21 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Ranskan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikuluista.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Commission d'indemnisation des victimes d'infraction du tribunal de grande instance de Paris'n 5.6.1987 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Erityisesti perustamissopimuksen 7 artiklassa määrättyä syrjintäkiellon periaatetta on tulkittava siten, että sellaisten henkilöiden osalta, joille yhteisön oikeudessa taataan vapaus mennä erityisesti palvelujen vastaanottajina kyseiseen jäsenvaltioon, jäsenvaltio ei saa asettaa edellytystä, jonka mukaan korvaus, jonka tarkoituksena on korvata ruumiinvamman aikaansaaneen väkivallanteon uhrille kyseisessä valtiossa aiheutunut vahinko, myöntämisen edellytykseksi sitä, että henkilöllä on maassa asuvan henkilökortti tai että hän on sellaisen valtion kansalainen, joka on tehnyt vastavuoroisuussopimuksen kyseisen jäsenvaltion kanssa.

Due Koopmans Joliet O'Higgins

Slynn Mancini Kakouris Schockweiler

Moitinho de Almeida Rodríguez Iglesias Díez de Velasco

Julistettiin Luxemburgissa 2 päivänä helmikuuta 1989.

J.-G. Giraud
kirjaaja

O. Due
presidentti